

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog (235921)

**Specjaliści nauczania i wychowania
gdzie indziej niesklasyfikowani**

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog

(235921)

**Specjaliści nauczania i wychowania
gdzie indziej niesklasyfikowani**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Pedagog (235921)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [86]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pixabay.com/pl/nauka-spotkanie-wyk%C5%82ad-zdarzenie-2893715> [dostęp: 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU.....	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD.....	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie	7
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji.....	8
2.7. Zawody pokrewne.....	9
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie działań pedagogicznych w zróżnicowanych środowiskach edukacyjnych i wychowawczych.....	9
3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Rozwijanie wiedzy z zakresu pedagogiki	10
3.4. Kompetencje społeczne	11
3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu	11
3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji	12
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO	12
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	12
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.....	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	14
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie	15
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	16
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE.....	16
7. SŁOWNIK POJĘĆ	17
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze).....	17
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe).....	20

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Pedagog 235921

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Dydaktyk.
- Specjalista pedagogiki.
- Teoretyk nauczania i wychowania.
- Wychowawca.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 2359 Teaching professionals not elsewhere classified.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja P – Edukacja.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspercki:

- Małgorzata Broła – Kuratorium Oświaty w Warszawie Delegatura w Radomiu, Warszawa.
- Anna Jawor-Joniewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Marta Kucińska – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3, Gdańsk.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Zdzisław Czajka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Maciej Gruza – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Urszula Jeruszka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Barbara Sajkiewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Jolanta Religa – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Marlena Gautam – Centrum Edukacji Dorosłych, Tczew.
- Łukasz Sienkiewicz – Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Jolanta Porębska – Uczelnia Łazarskiego, Warszawa.
- Urszula Przystalska – Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu, Wrocław.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Pedagog zajmuje się badaniami w dziedzinie wychowania¹⁶ i oświaty¹¹, dba o prawidłowy rozwój człowieka jako istoty społecznej, organizuje profesjonalną pomoc i opiekę dla dzieci i młodzieży. Pedagog dąży do poznania oraz zrozumienia zjawisk i procesów wychowania, nauczania i uczenia się.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Pedagog analizuje i opisuje zjawiska wychowawcze dotyczące funkcjonowania jednostki w społeczeństwie, uwzględniając jej indywidualne cechy psychiczne. Określa wpływ różnorodnych oddziaływań na człowieka, takich jak: rodzina, przedszkole, szkoła¹⁵, krąg rówieśników, otoczenie społeczne, środowisko lokalne, zakład pracy, służba wojskowa, organizacja społeczna, placówka kulturalna, środki masowego przekazu i inne instytucje powołane do wywierania wpływów wychowawczych, które warunkują jego rozwój w poszczególnych fazach całego życia. Częstą formą pracy jest poradnictwo edukacyjno-zawodowe dla uczniów.

Kategoria zawodowa pedagogów jest zróżnicowana ze względu na specyfikę miejsc, w których pracują oraz posiadaną specjalizację, co przekłada się również na zmienny zakres ich obowiązków. W przypadku pedagoga szkolnego jest to organizowanie i prowadzenie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, rodziców i nauczycieli. Z kolei pedagog specjalny wykorzystuje w pracy metody i pomoce dydaktyczne dostosowane do udzielania pomocy uczniom z niepełnosprawnościami.

Ponadto pedagog, w zależności od miejsca pracy, może wykonywać zadania z zakresu udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, polegające na wspieraniu nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów zatrudnionych w szkołach w zakresie: rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów. Wspomaga też w rozpoznawaniu barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu szkoły.

Sposoby wykonywania pracy

Pracownik w zawodzie **pedagog** wykonuje pracę polegającą m.in. na:

- gromadzeniu wiedzy o rzeczywistości wychowawczej, instytucjach edukacyjnych, problemach wychowawczych i zjawiskach społecznych, które mają wpływ na procesy wychowania,
- prowadzeniu badań empirycznych dotyczących zjawisk wychowawczych, wykrywaniu związków i zależności między zjawiskami wychowawczymi oraz formułowaniu wniosków przedstawiających prawidłowości przebiegu procesów wychowawczych,
- ustalaniu celów i zasad wychowania zgodnych z rozwojem społeczno-ekonomicznym,

- wytyczaniu metod realizacji celów wychowania, sprawdzaniu ich skuteczności w praktyce wychowawczej,
- formułowaniu standardów działań nauczyciela – wychowawcy, na podstawie analizy celów wychowawczych i wiedzy empirycznej o jego roli i działaniu w procesie wychowania,
- udzielaniu i organizowaniu wsparcia dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów zatrudnionych w szkołach w zakresie rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów,
- wskazywaniu możliwości i sposobów rozwiązywania problemów wychowawczych w konkretnych środowiskach wychowawczych i w odniesieniu do konkretnej sytuacji życiowej człowieka,
- opracowywaniu ekspertyz pedagogicznych na potrzeby różnych instytucji i organizacji, ze wskazaniem optymalnych rozwiązań praktycznych,
- utrzymywaniu kontaktów z przedstawicielami innych nauk społecznych: psychologami, socjologami, politykami oświatowymi i społecznymi,
- publikowaniu wyników badań, uczestniczeniu w seminariach i konferencjach,
- prowadzeniu działalności dydaktycznej,
- prowadzeniu działalności popularyzatorskiej i szkoleniowej dla nauczycieli, pedagogów szkolnych i innych odbiorców zainteresowanych wdrażaniem wiedzy o zjawiskach wychowawczych.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2. i 3.3. Kompetencje zawodowe.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Typowym miejscem pracy w zawodzie **pedagog** jest pomieszczenie biurowe, które znajduje się np. w poradni, kuratorium oświaty⁶, sądzie, internacie, szkole, przedszkolu czy domu dziecka. Swoich rozmówców/podopiecznych/uczniów przyjmuje w wyznaczonym pomieszczeniu. Prowadząc obserwacje i konsultacje pedagog przebywa również poza swoim gabinetem. Praca nie jest rutynowa, osoba wykonująca ten zawód powinna umieć samodzielnie organizować swoje stanowisko pracy, zadania i czas.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Pedagog w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- komputer z typowym oprogramowaniem biurowym lub dedykowanym oprogramowaniem umożliwiającym przygotowywanie prezentacji, zbieranie materiałów i danych niezbędnych do planowania i realizacji pracy,
- oprogramowanie do przeglądania zasobów internetu, wysyłania i odbierania poczty elektronicznej,
- typowe urządzenia biurowe, takie jak drukarka, ksero, faks, skaner,
- telefon stacjonarny i komórkowy.

Organizacja pracy

Pedagog pracuje zarówno samodzielnie, jak i intensywnie współpracuje z innymi osobami, np. z psychologiem, terapeutą, wychowawcą, dyrektorem placówki. Wspólnie z nimi pedagog określa metody działań wobec podopiecznych. Pedagog prowadzi indywidualne konsultacje, obserwacje i zajęcia.

W zależności od miejsca zatrudnienia pedagog pracuje od 20 do 40 godzin tygodniowo. Dodatkowo może pełnić dyżury, podczas których jest dostępny dla podopiecznych, opiekunów i współpracowników. Praca pedagoga wymaga dostosowywania się do terminów określonych przez instytucje, z którymi współpracuje (np. sąd, poradnia).

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Wykonywanie pracy w zawodzie **pedagog** nie wiąże się z występowaniem specyficznych zagrożeń dla zdrowia. Osoba zatrudniona w tym zawodzie może być jednak narażona na następujące zagrożenia:

- psychofizyczne (agresywne zachowanie podopiecznych lub ich rodziców),
- przewlekłe schorzenia narządów mowy,
- zaburzenia emocjonalne lub nerwice spowodowane częstymi i powtarzającymi się sytuacjami stresowymi,
- akustyczne – hałas podczas zajęć z wychowankami, który utrudnia koncentrację.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **pedagog** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność narządów równowagi,
- sprawność układu oddechowego,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- ostrość wzroku,
- ostrość słuchu,
- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- rozróżnianie barw,
- zmysł równowagi,
- zręczność rąk i palców,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- uzdolnienia pedagogiczne,
- zdolność koncentracji uwagi,
- podzielność uwagi,
- dobra pamięć,
- łatwość wypowiedzania się w mowie i w piśmie,
- łatwość przechodzenia z jednej czynności do drugiej,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolność motywowania siebie,
- zdolność motywowania podopiecznych,
- zdolność analizowania i systematyzowania złożonych problemów,
- zdolność skutecznego przekonywania,
- zdolność rozwiązywania konfliktów,
- predyspozycje do postępowania z ludźmi;

w kategorii cech osobowościowych

- komunikatywność,

- asertywność,
- samokontrola,
- systematyczność,
- samodzielność,
- dyspozycyjność,
- gotowość do współdziałania,
- odporność emocjonalna,
- odpowiedzialność za innych,
- empatia,
- serdeczność,
- kontrolowanie własnych emocji,
- radzenie sobie ze stresem,
- dbałość o jakość pracy,
- wytrwałość i cierpliwość,
- gotowość do dzielenia się wiedzą,
- gotowość do ustawicznego uczenia się.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Najważniejszymi wymaganiami zdrowotnymi stawianymi **pedagogowi** są sprawny wzrok i słuch. Wady wymowy, takie jak jąkanie się, ograniczają możliwość podjęcia pracy w tym zawodzie. Ze względu na charakter pracy zawód pedagoga bywa związany z koniecznością przemieszczania się.

Przeciwwskazaniem do podjęcia pracy w zawodzie są zatem poważne zaburzenia równowagi i sprawności kończyn dolnych (z wyłączeniem stanowisk kierowniczych wykonywanych wyłącznie w warunkach pracy biurowej), zaburzenia układu: krążenia, oddechowego, nerwowego i trawiennego oraz nosicielstwo chorób zakaźnych.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **pedagog** niezbędne jest ukończenie studiów I lub II stopnia na kierunku pedagogika lub ukończenie dowolnych studiów wyższych oraz podyplomowych studiów związanych z pedagogiką, psychologią lub resocjalizacją.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Pedagog musi posiadać wykształcenie wyższe pedagogiczne potwierdzone dyplomem ukończenia studiów I lub II stopnia lub świadectwem ukończenia studiów podyplomowych (w przypadku osób, które ukończyły studia wyższe na kierunku innym niż pedagogika).

Ponadto od osób wykonujących ten zawód pracodawcy z reguły oczekują:

- udokumentowanego doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą,
- udokumentowanego doświadczenia w przygotowywaniu dokumentacji urzędowej,

- certyfikatu ukończenia kursu kwalifikacyjnego w zakresie pedagogiki specjalnej odpowiedniej do niepełnosprawności uczniów lub rodzaju placówki,
- certyfikatu ukończenia dedykowanych kursów kwalifikacyjnych, np. pedagogika opiekuńcza i wychowawcza lub resocjalizacyjna,
- posiadania certyfikatów i świadectw potwierdzających udział w szkoleniach i konferencjach w zakresie pedagogiki ogólnej i specjalnej,
- certyfikatów poświadczających odbycie zajęć z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego dla nauczycieli / pedagogów szkolnych.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

W zawodzie **pedagoga** pracującego w placówkach niepublicznych możliwość awansu zawodowego uzależniona jest od wielkości danej placówki, a także obowiązującej w niej struktury stanowisk. Pracownik z tym zawodem może budować swoją karierę w kierunku eksperckim lub menedżerskim. Rozwój kompetencji pozwala rozwijać pedagogowi karierę w ramach jednej organizacji i departamentu, przejście do innych jednostek w obrębie danej placówki lub pomiędzy placówkami.

W placówkach publicznych ścieżkę awansu zawodowego nauczycieli¹ wyznacza ustawa Karta Nauczyciela³. Pedagog może kolejno zostać:

- nauczycielem kontraktowym⁸,
- nauczycielem mianowanym⁹,
- nauczycielem dyplomowanym⁷.

Ponadto pedagog może pracować:

- na stanowisku kierownika poradni specjalistycznej, nadzorując pracę zespołu pracowników,
- w szkole jako pedagog szkolny,
- w obszarze rekrutacji i selekcji kadr,
- w konsultingu, w obszarze doradztwa personalnego,
- w branży szkoleniowej – np. przygotowywać programy szkoleniowe oraz prowadzić szkolenia z wybranego przez siebie zakresu (na ogół związanego z rozwojem określonych kompetencji społecznych).

Osoby wykonujące ten zawód mogą dalej kształcić się na studiach podyplomowych i doktoranckich na kierunkach związanych z pedagogiką, psychologią lub rozwojem psychomoralnym człowieka. Pedagodzy wyspecjalizowani w doradztwie zawodowym mogą również prowadzić własną działalność gospodarczą.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Potwierdzeniem kompetencji w zawodzie **pedagog** jest dyplom ukończenia studiów I i II stopnia lub studiów doktoranckich na kierunku pedagogika, a także dyplom ukończenia dowolnych studiów wyższych oraz studiów podyplomowych na kierunkach: psychologia, pedagogika, resocjalizacja.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **pedagog** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Nauczyciel konsultant	235905
Nauczyciel nauczania na odległość	235907
Nauczyciel psycholog	235908
Nauczyciel specjalista terapii pedagogicznej	235909
Pedagog animacji kulturalnej	235911
Pedagog szkolny	235912
Pedagog specjalny	235919
Pedagog mediów	235922

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **pedagog** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Dokonywanie diagnozy pedagogicznej oraz opracowywanie ekspertyz pedagogicznych, ze wskazaniem celów, zasad i optymalnych rozwiązań praktycznych w różnorodnych środowiskach edukacyjnych i wychowawczych.
- Z2 Prowadzenie działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i szkoleniowej dla nauczycieli, pedagogów szkolnych i innych osób zainteresowanych teorią i praktyką oświatową.
- Z3 Gromadzenie wiedzy i prowadzenie badań empirycznych dotyczących procesu edukacyjnego i wychowawczego.
- Z4 Dbanie o rozwój profesjonalny, ustawiczne doskonalenie się i doskonalenie własnego warsztatu zawodowego.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie działań pedagogicznych w zróżnicowanych środowiskach edukacyjnych i wychowawczych

Kompetencja zawodowa Kz1: Realizowanie działań pedagogicznych w zróżnicowanych środowiskach edukacyjnych i wychowawczych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Dokonywanie diagnozy pedagogicznej oraz opracowywanie ekspertyz pedagogicznych, ze wskazaniem celów, zasad i optymalnych rozwiązań praktycznych w różnorodnych środowiskach edukacyjnych i wychowawczych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Teorie dotyczące wychowania, uczenia się i nauczania oraz różnorodne uwarunkowania tych procesów; • Zasady prowadzenia diagnozy pedagogicznej; • Strukturę i funkcje <u>systemu oświaty</u>¹⁴; • Cele, podstawy prawne, organizację i funkcjonowanie różnych instytucji edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, terapeutycznych, kulturalnych i pomocowych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywać wiedzę z zakresu teorii wychowania, uczenia się i nauczania; • Prowadzić diagnozę pedagogiczną; • Identyfikować funkcje systemu oświaty; • Udzielać wsparcia pedagogicznego i terapeutycznego potrzebującym go osobom; • Współpracować z różnymi instytucjami i organizacjami edukacyjnymi, wychowawczymi, opiekuńczymi, terapeutycznymi, kulturowymi

<ul style="list-style-type: none"> • Zasady i normy etyczne pracy pedagoga; • Więzy społeczne i rządzące nimi prawidłowości istotne z punktu widzenia procesów edukacyjnych; • Uwarunkowania kulturowe procesów edukacyjnych; • Zasady prowadzenia poradnictwa edukacyjno-zawodowego; • Podstawy kształcenia i wychowania (biologiczne, psychologiczne, społeczne, filozoficzne). 	<p>i pomocowymi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Posługiwać się zasadami i normami etycznymi w podejmowanej działalności, dostrzegać i analizować dylematy etyczne; • Obserwować, diagnozować i racjonalnie oceniać złożone sytuacje z uwzględnieniem więzi społecznych; • Wykorzystywać wiedzę dotyczącą uwarunkowań procesów edukacyjnych; • Udzielać porad w zakresie kształtowania ścieżki edukacyjnej i zawodowej; • Wybierać i stosować właściwy dla danej działalności pedagogicznej sposób postępowania w oparciu o podstawy kształcenia i wychowania.
--	--

Z2 Prowadzenie działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i szkoleniowej dla nauczycieli, pedagogów szkolnych i innych osób zainteresowanych teorią i praktyką oświatową

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Źródła informacji na temat zjawisk społecznych; • Kanały i techniki komunikacji; • Zasady prowadzenia zajęć edukacyjnych z zakresu pedagogiki dla nauczycieli i pedagogów szkolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obserwować, wyszukiwać i przetwarzać informacje na temat zjawisk społecznych, przy użyciu różnych źródeł oraz interpretować je z punktu widzenia problemów edukacyjnych; • Porozumiewać się przy użyciu różnych kanałów i technik komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie pedagogiki, jak i z odbiorcami spoza grona specjalistów; • Prowadzić zajęcia edukacyjne dla nauczycieli i pedagogów.

3.3. Kompetencja zawodowa Kz2: Rozwijanie wiedzy z zakresu pedagogiki

Kompetencja zawodowa Kz2: Rozwijanie wiedzy z zakresu pedagogiki obejmuje zestaw zadań zawodowych Z3, Z4, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z3 Gromadzenie wiedzy i prowadzenie badań empirycznych dotyczących procesu edukacyjnego i wychowawczego

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Terminologię używaną w pedagogice, jej źródła i zastosowania w obrębie pokrewnych dyscyplin naukowych; • Miejsce pedagogiki w systemie nauk oraz jej powiązania z innymi dyscyplinami naukowymi; • Zasady projektowania i prowadzenia badań w pedagogice; • Problemy badawcze, metody, techniki i narzędzia badawcze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posługiwać się wyrażeniami teoretycznymi w celu analizowania motywów i wzorów ludzkich zachowań, diagnozowania i prognozowania sytuacji oraz analizowania strategii działań praktycznych; • Wykorzystywać wiedzę teoretyczną z zakresu pedagogiki oraz powiązanych z nią dyscyplin w celu analizowania i interpretowania problemów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych, a także motywów i wzorów ludzkich zachowań; • Prowadzić badania pedagogiczne, pozwalające na analizowanie przykładów;

	<ul style="list-style-type: none"> • Formułować wnioski, opracowywać i prezentować wyniki oraz wskazywać kierunki dalszych badań.
--	--

Z4 Dbanie o rozwój profesjonalny, ustawiczne dokształcanie się i doskonalenie własnego warsztatu zawodowego	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Poziom swojej wiedzy i umiejętności; • Potrzebę ciągłego rozwoju osobistego i zawodowego (<u>kształcenie ustawiczne</u>⁵); • Zasady projektowania/animowania ścieżki własnego rozwoju; • Ofertę usług edukacyjnych w zakresie rozwoju zawodowego pedagogów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oceniać własne kompetencje i doskonalić umiejętności, wyznaczać kierunki własnego rozwoju i kształcenia; • Dokonywać analizy własnych działań i wskazać ewentualne obszary wymagające modyfikacji/rozwoju w przyszłym działaniu; • <u>Animować</u>² prace nad własnym rozwojem; • Poszukiwać nowych informacji i ofert edukacyjnych użytecznych w rozwoju zawodowym.

3.4. Kompetencje społeczne

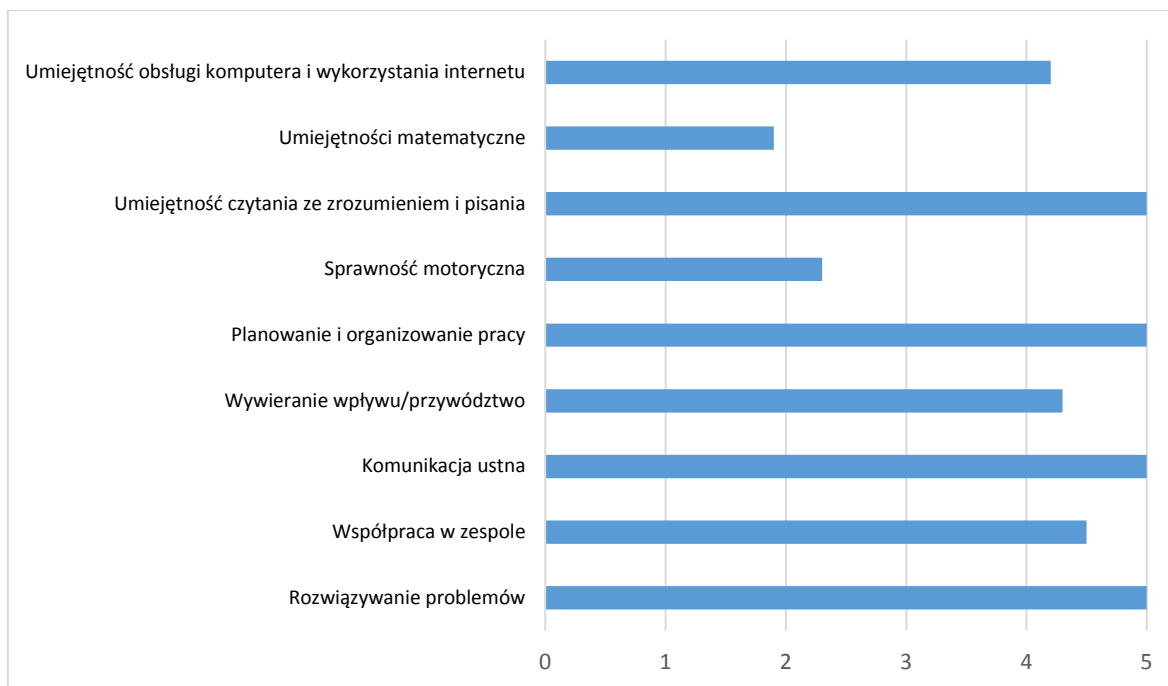
Pracownik w zawodzie **pedagog** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki własnych działań i podjętych decyzji pedagogicznych.
- Podejmowania działań pedagogicznych oraz wyzwań zawodowych w środowisku społecznym, w którym funkcjonuje.
- Kierowania się zasadami etyki zawodowej, w tym przestrzegania zasad uczciwości, rzetelności, poufności.
- Dostrzegania dylematów etycznych związanych z pracą własną i innych osób.
- Komunikowania się z uczniami, rodzicami, innymi nauczycielami, pracownikami instytucji pedagogicznych, instytucji kultury.
- Prowadzenia współpracy w zespole w środowisku szkolnym oraz prowadzenia działań z zakresu pedagogiki dla rodziców i opiekunów.
- Budowania swojego autorytetu poprzez relacje oparte na szacunku, akceptacji i konsekwencji.
- Uczestniczenia w sposób aktywny w działalności organizacji i instytucjach realizujących działania pedagogiczne.
- Rozwijania kompetencji osobistych i zawodowych, w tym ustawicznego kształcenia i podwyższania swoich kwalifikacji.

3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego wagę kompetencji kluczowych dla zawodu **pedagog**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **pedagog**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.6. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **pedagog** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <http://kwalifikacje.edu.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Pedagog jest zawodem powszechnie wykonywanym we wszystkich regionach kraju, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich. Najczęściej pedagogzy znajdują zatrudnienie w organizacjach samorządowych, placówkach oświatowych¹² oraz pozarządowych. Zazwyczaj są to:

- przedszkola,
- szkoły,
- placówki oświatowo-wychowawcze (w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego),
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne (w tym poradnie specjalistyczne),

- młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania,
- placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania,
- zakłady poprawcze,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- placówki doskonalenia nauczycieli,
- biblioteki pedagogiczne,
- kolegia pracowników służb społecznych⁴,
- placówki nadzoru pedagogicznego,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki szkolnictwa wyższego,
- sądy,
- więzienia,
- firmy szkoleniowe.

Obecnie (2018 r.) zapotrzebowanie na pracowników w tym zawodzie rośnie z uwagi rosnącą liczbę osób wymagających opieki pedagogicznej.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (w 2018 r.) podjęcie pracy w zawodzie **pedagog** wymaga ukończenia studiów wyższych na kierunku pedagogika lub dowolnych studiów wyższych oraz podyplomowych studiów pedagogicznych, psychologicznych lub związanych z resocjalizacją.

Kształcenie z zakresu pedagogiki prowadzą szkoły wyższe (publiczne i niepubliczne) na kierunkach z obszaru nauk społecznych oraz na studiach podyplomowych. W celu pogłębienia wiedzy z obszaru pedagogiki osoby wykonujące ten zawód mogą także podjąć kształcenie na studiach doktoranckich.

Szkolenie

W zawodzie **pedagog** niezwykle istotne jest doświadczenie w pracy w zawodzie oraz ciągłe podnoszenie swoich kompetencji zawodowych. Możliwe jest to m.in. poprzez:

- Ośrodek Rozwoju Edukacji,
- udział w szkoleniach i kursach (realizowanych przez firmy komercyjne, organizacje zawodowe i profesjonalne oraz szkoły wyższe),
- udział w konferencjach, seminariach, sympozjach tematycznych.

Szkolenia takie mogą np. dotyczyć profilaktyki cyberprzemocy w szkole, profilaktyki uzależnień czy modelu pracy z dzieckiem z ADHD.

Organizatorzy szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami/zaświadczeniami.

Pedagog może również doskonalić swoją wiedzę i umiejętności samodzielnie, korzystając ze specjalistycznej literatury oraz czasopism branżowych.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **pedagog** wynosi średnio 3300 zł brutto miesięcznie. Połowa pracowników w tym zawodzie otrzymuje wynagrodzenie w granicach od 2600 zł do 4100 zł brutto miesięcznie. Poziom wynagrodzeń pedagogów uzależniony jest m.in. od:

- regionu Polski,

- zajmowanego stanowiska,
- typu pracodawcy,
- wielkości aglomeracji (różnice między wsią a miastem),
- stażu pracy.

W przypadku osób wykonujących ten zawód w sferze budżetowej zarobki kształtują się podobnie jak u nauczycieli. Minimalne płace nauczycieli ustala się w oparciu o ustawę Karta Nauczyciela w zależności od ich stażu pracy i posiadanych kwalifikacji oraz uzyskanego stopnia awansu zawodowego. Zarobki miesięcznie magistra z przygotowaniem pedagogicznym¹³ nauczyciela stażysty¹⁰ w 2018 r. wynosiły co najmniej 2417 zł brutto, nauczyciela kontraktowego – 2487 zł brutto, a nauczyciela mianowanego – 2824 zł brutto. Nauczyciel dyplomowany zarabiał 3317 zł brutto miesięcznie. Pedagodzy jako pracownicy jednostek sfery budżetowej mają prawo do trzynastej pensji.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **pedagoga** możliwe jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z niewielką dysfunkcją kończyn dolnych (05-R), która nie wyklucza stania i chodzenia, w tym samodzielnego przemieszczania się po zróżnicowanym terenie,
- z dysfunkcją narządu wzroku (04-O), jeśli posiadana wada jest skorygowana odpowiednimi szkłami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi, które zapewnią ostrość widzenia,
- słabo słyszących, głuchych i głuchoniemych (03-L), pod warunkiem zapewnienia im odpowiedniej pomocy technicznej oraz właściwego przygotowania środowiska i stanowiska pracy, np. pod kątem możliwości percepcji sygnałów alarmowych.

Osoby z innymi rodzajami niepełnosprawności również mogą wykonywać zawód pedagoga, jeśli choroba nie ogranicza ich możliwości w przemieszczaniu się, pokonywaniu barier architektonicznych oraz nie ma wpływu na skuteczny kontakt interpersonalny, komunikację oraz nie generuje zakłóconych funkcji poznawczych (02-P).

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10. 2018 r.

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. poz. 1668, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 967, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. poz. 1574).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1578, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. poz. 1575, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (t.j. Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

Literatura branżowa:

- Chojak M.: Neuropedagogika, neuroedukacja i neurodydaktyka. Diffin, Warszawa 2019.
- Deptuła M. (red.): Diagnostyka pedagogiczna i profilaktyka w szkole i środowisku lokalnym. Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2004.
- Hejnicka-Bezwińska T.: Pedagogika ogólna. Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Łobocki M.: Teoria wychowania w zarysie. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010.
- Milerski B, Śliwerski B.: Pedagogika. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Monikowski C.: Conversations with Interpreter Educators: Exploring Best Practices. Gallaudet University Press, Waszyngton 2017.
- Okoń W.: Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.
- Polk Lillard P.: Montessori. Nowoczesne podejście. Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2019.
- Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Skałbani B.: Diagnostyka pedagogiczna. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2011.
- Śliwerski B.: Nauczyciel jako zawód, w: Kwiatkowska H. (red.): Nauczyciel. Znaczenia i dylematy profesji. Studia Pedagogiczne t. 63. Polska Akademia Nauk, Komitet Nauk Pedagogicznych, Radom 2010.
- Śliwerski B.: Pedagogika. Tom 4 Subdyscypliny i dziedziny wiedzy o edukacji. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2010.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10. 2018]:

- Akademia Pedagogiki Specjalnej: <http://www.aps.edu.pl>
- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Komitet Nauk Pedagogicznych PAN: <http://www.knped.pan.pl>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej: <https://men.gov.pl>
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego: <https://www.nauka.gov.pl>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Polskie Towarzystwo Pedagogiczne: <http://www.ptp-pl.org/pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.

Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.
Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.
Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Awans zawodowy nauczycieli	Sformalizowany i określony w przepisach prawa proces podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli, służący ich rozwojowi osobowemu i poprawie jakości funkcjonowania zatrudniających ich placówek w systemie oświaty.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
2	Animacja	Inicjowanie i pobudzanie jakichś działań.	https://sjp.pwn.pl/slowniki/animowa%C4%87.html [dostęp: 31.10.2018]
3	Karta Nauczyciela	Ustawa regulująca prawa i obowiązki nauczycieli. Jest ona pragmatyką zawodową, co oznacza, że przy regulacji stosunku pracy osób jej podlegających, ma ona pierwszeństwo przed Kodeksem pracy.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
4	Kolegium pracowników służb społecznych	Instytucja edukacyjna kształcąca kandydatów w zawodzie pracownik socjalny oraz w zakresie organizacji pomocy społecznej, w systemie stacjonarnym lub niestacjonarnym.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]
5	Kształcenie ustawiczne	Kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w odniesieniu do bezrobotnych, poszukujących pracy, pracowników i pracodawców.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
6	Kuratorium oświaty	Jednostka organizacyjna administracji szkolnej, nadzorująca szkoły i placówki wychowawczo-oświatowe w danym województwie.	Okoń W.: Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998, s. 383
7	Nauczyciel dyplomowany	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela dyplomowanego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela mianowanego.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
8	Nauczyciel kontraktowy	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela kontraktowego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela stażysty i stopień niższy niż stopień nauczyciela mianowanego.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
9	Nauczyciel mianowany	Nauczyciel, który uzyskał decyzję administracyjną o nadaniu mu stopnia nauczyciela mianowanego w systemie awansu zawodowego nauczycieli i jest zatrudniony w systemie oświaty. Jest to wyższy stopień awansu zawodowego niż stopień nauczyciela kontraktowego i stopień niższy niż stopień nauczyciela dyplomowanego.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014
10	Nauczyciel stażysta	W polskim systemie awansu zawodowego nauczycieli jest to osoba posiadająca odpowiednie kwalifikacje do pracy w charakterze nauczyciela, ale nieposiadająca innego stopnia tego awansu.	Pyter M., Balicki A.A.: Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym. 100 podstawowych pojęć. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014

11	Oświata	Działalność polegająca na upowszechnianiu wykształcenia ogólnego i zawodowego oraz realizowaniu zadań wychowawczych w celu zapewnienia jednostkom wszechstronnego rozwoju i pomyślnej egzystencji, a społeczeństwu więzi kulturalnych łączących jego przeszłość historyczną z teraźniejszością i budową pomyślnej przyszłości.	Okoń W.: Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998, s. 383
12	Placówki oświatowe	Jednostki organizacyjne wymienione w Ustawie Prawo oświatowe tj. przedszkola, szkoły, placówki oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego; poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania; placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, kolegia pracowników służb społecznych.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/O/D20170059.pdf [dostęp: 31.10.2018]
13	Przygotowanie pedagogiczne	W polskim systemie uprawnień do nauczania w szkołach publicznych przygotowanie oznacza nabycie umiejętności pedagogicznych zapewniające prawidłowe nauczanie i sprawowanie opieki w oświacie. O posiadaniu przygotowania pedagogicznego świadczy dyplom ukończenia studiów lub inny dokument wydany przez uczelnię, dyplom ukończenia zakładu kształcenia nauczycieli lub świadectwo ukończenia kursu kwalifikacyjnego.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
14	System oświaty	Ustanowiona przez państwo polskie struktura organizacyjna zapewniająca w szczególności realizację prawa do nauki poprzez kształcenie, wychowanie i opiekę. Obejmuje on publiczne i niepubliczne żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadgimnazjalne, policealne, artystyczne oraz inne szkoły specjalne i placówki oświatowo-wychowawcze oraz opiekuńcze. Do systemu oświaty nie zalicza się szkół wyższych.	http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2017000059/U/D20170059Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]
15	Szkoła	Instytucja oświatowo-wychowawcza zajmująca się kształceniem i wychowaniem w państwie, a także siedziba (budynek) tej instytucji oraz jej uczniowie i personel.	Okoń W.: Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998
16	Wychowanie	Całokształt procesów i oddziaływań zachodzących w toku wzajemnych relacji między dwiema osobami, pomagających im rozwijać własne człowieczeństwo.	Milerski B., Śliwerski B.: Pedagogika. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.